

26.89x14.06	1	עמוד 23	גלובס - כותרת	07/08/2018	64686234-9
בועז סנג'רו - ראש החטיבה למשפט פלילי וקרימינולוגי - 26330					

בעקבות זיכוי של אלישע חייבטוב / פרופ' בועז סנג'רו

במשפט הפלילי אין כמעט שופטים ליברליים

נפטר וצריך לשמוח על פסק-הדין של בית-המשפט העליון, שבו זוכה לאחרונה אלישע חייבטוב לאחר 12 שנות מאסר. אפשר להתבונן בתמונה המלאה, ולהתעצב. זיכוי אדם על בסיס פסילת הודאה שהושגה באמצעים פסולים, הוא יום חג לחברה ולזכויות האדם. לא די בהצהרות חגיגיות, דרושים גם זיכויים. אך בישראל כמעט אין כאלה. בדרך-כלל לא מוזכים אפילו נוכח הפרות חמורות של הדין על-ידי חוקרי המשטרה, היוצרות חשש ממשי להודאות-- שווא ולהרשעות-שווא. במקרה הזה, נדרשו שיאים חדשים מצד חוקרי המשטרה כדי שבית-המשפט יפסול סוף-סוף הודאה: חייבטוב נותק מהעולם החיצון למשך 11 ימים, שבהם אפשרו לו לדבר רק עם המדובב שבתאו. הוסכם עם עבריין-מדובב שיקבל תגמול שהיה תלוי בהצלחתו להשיג הודאה, ובהמשך התגמול אף הוגדל. זהו תמריץ

עצום לעבריין-המדובב לנהוג בשפלות. **עיניהם העצומות של החוקרים** והוא אכן שיקר לחייבטוב שהוא עבריינ בכיר (ידוע שנחקרים נוטים לנסות להרשים עבריינים בכירים - בדומה לשיטת החקירה הידועה כ"מיסטר ביג"); שיקר לחייבטוב שהוא ביקש מעו"ד פלדמן לייצג אותו, ובכך תרם למזימת החוקרים למנוע מחייבטוב היוועצות בסנגור חרף העובדה שהתחנן להיפגש עם סנגור ולהיעזר במתורגמן. ואם לא די בכך, המדובב גם הקטין לעשות ונטל עם חייבטוב הרואין (!) שכנראה המדובב הכניס לתא. כל זאת תחת עיניהם העצומות לרווחה של חוקרי המשטרה, שצפו במתרחש "בזמן אמת" באמצעות ציוד צילום והקלטה, ובכל זאת לא הפסיקו את פעולות המדובב, ובכך היוו

שותפים לפשע. כן, פשע - צריך לקרוא לילדים הרעים בשמותיהם. הכול כנראה כשר בעיניהם להשגת הודאה. מה בכלל הטעם בהודאה שכזו, שעל בסיסה הורשע חייבטוב? היא הרי לא מלמדת אותנו אם רצה. משום מה, הסתפקו שלושת שופטי בית-המשפט המחוזי בהודאה שותפים לפשע. כן, פשע - צריך לקרוא לילדים הרעים בשמותיהם. הכול כנראה כשר בעיניהם להשגת הודאה. מה בכלל הטעם בהודאה שכזו, שעל בסיסה הורשע חייבטוב? היא הרי לא מלמדת אותנו אם רצה. משום מה, הסתפקו שלושת שופטי בית-המשפט המחוזי בהודאה

האחד, מבחן סעיף 12 לפקודת הראיות, שלפיו על ההודאה להיות "חופשית ומרצון" כדי שתתקבל כראיה. אם גם הודאה שניתנה בבידוד מהעולם החיצון, תוך מניעת היוועצות בסנגור, תחת הרושם שיוצר מדובב המציג עצמו כעבריינ "כבד" ותחת השפעת הרואין, נחשבת **בדרך-כלל לא מזכים אפילו נוכח הפרות חמורות של הדין על-ידי חוקרי המשטרה, היוצרות חשש ממשי להודאות-שווא ולהרשעות-שווא. במקרה הזה, נדרשו שיאים חדשים מצד חוקרי המשטרה כדי שבית-המשפט יפסול סוף-סוף הודאה** מפוקפקת זו להרשעה ברצח. בביהמ"ש העליון אמנם פסלו את ההודאה וזיכו, אך עשו זאת תוך קביעה משונה שההודאה הייתה "חופשית ומרצון". ישנם שני מבחנים שבהם מעבריים השופטים הודאות:

הראיות שהושגו באמצעים פסולים". זהו כלל חלש, המאפשר לשופטים שיקול-דעת מוחלט. השופטים מעדיפים לקבוע לגבי כל הודאה, שהיא "חופשית ומרצון", כדי שלא להיות כפופים לחוק, ובמקרים נדירים הם פוסלים ראיה על-פי הכלל שיצרו. אולם גם כשהם פוסלים ראיה, או כשהם מרשיעים בכל-זאת על-פי ראיות אחרות; או שמדובר בעבירה קלה מאוד; או שהנאשם כבר אינו בין החיים (הזיכוי של יוני אלום המת); או - כפי שחידשו הפעם - שמדובר במורשע שממילא כבר ריצה תריסר שנות מאסר לפני שזוכה. **ייצוג מקצועי של הסנגוריה** לסיום, שתי הערות באשר לשחקנים הראשיים. האחת, אנשי הסנגוריה הציבורית, ד"ר חגית לרנאו ועו"ד דמיטרי ורניצקי ראויים לשבח

על הייצוג המקצועי והמסור המשתקף בפסק-הדין. ההערה השנייה מתייחסת לשופט שכתב את פסק-הדין, אורי שהם. הוא בחר להציג את פסק-הדין במושב חגיגי לרגל פרישתו. יש להניח שהוא גאה בזיכוי, ורוצה להיזכר כליברלי. אלא שבתחום המשפט הפלילי כמעט אין שופטים ליברליים, ובשורת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, טרם הגיעה אליו. בפסק-הדין אין אזכורים של אף לא אחד מהמחקרים הרבים בעולם של התופעות של הרשעת חפים מפשע בכלל ושל הודאות-שווא ושל מדובבים בפרט. שימוש במחקרים הללו צריך היה להוביל לא רק לחסד שבפסילת ההודאה המחפירה שחולצה מחייבטוב שלא כדוין, אלא גם לזכות שקובע החוק, שלא להיות מורשע על-סמך הודאה שאיננה "חופשית ומרצון".